

ZÁPIS Z JEDNÁNÍ VĚDECKÉ ARCHIVNÍ RADY

16. dubna 2024 na Spiritce

Přítomni: PhDr. Daniel Doležal, Ph.D. (OASSS MV), Mgr. Petr Vokáč (online; MV), Mgr. Daniela Brokešová (Státní oblastní archiv v Litoměřicích), Mgr. Petr Cajthaml (Univerzita Karlova), doc. Dr. Ing. Michal Ďurovič (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze), doc. PhDr. Olga Fejtová, Ph.D. (Archiv hlavního města Prahy & Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem), Mgr. Jiří Kutil (Národní filmový archiv), PhDr. Zdeněk Martínek (Moravský zemský archiv v Brně), Mgr. Lukáš Nachtmann, (Archiv společnosti Škoda Auto), prof. PhDr. Hana Pátková, Ph.D. (Univerzita Karlova), prof. PhDr. Marie Ryantová, CSc. (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích), Mgr. Zbyšek Stodůlka (Národní archiv), PhDr. Jiří Úlovec (OASSS MV). Dle prezenční listiny.

Zahájení vědecké archivní rady proběhlo v 10.10 hod. přivítáním přítomných členů předsedou VAR P. Vokáčem. Program jednání uvedený v pozvánce se doplňuje o několik bodů a je následující:

1. Metodické směrnice
2. Technická novela AZ
3. Teze k novému AZ
4. Úloha archivů ve vědecké činnosti
5. Koncepce českého archivnictví
6. Varia

S doplněným programem členové VAR souhlasí.

1. METODICKÉ SMĚRNICE MV V OBLASTI ARCHIVNICTVÍ A SPISOVÉ SLUŽBY

Na žádost P. Cajthamlu byl navržen do programu jednání tento informativní bod. Metodické pokyny budou VAR předkládány per rollam, aby se nečekalo na další zasedání. Naposled to byl vysvětlovací pokyn ke standardu, je to výkladový pokyn. P. Vokáč nevylučuje, že se s VAR může sejít nad nějakou metodikou, kterou bude MV vydávat.

2. TECHNICKÁ NOVELA ARCHIVNÍHO ZÁKONA (P. VOKÁČ)

Technická novela proběhla minulý týden druhým čtením. Vypadá to na odklad atestací (k 1. lednu 2027 pro veřejnoprávní původce); navrhuje se výjimka pro malé obce a pro školy, dále příspěvkové organizace (nemusí mít atestovaný systém). Přibudou nové standardy pro strojově čitelnou vrstvu dokumentů. Čeká nás třetí čtení a rozhodne se, v jaké podobě půjde do Senátu.

P. Cajthaml podotkl, že by chtělo novelizovat NS a uvést, aby SIP balíčky pracovaly se strojově čitelnou vrstvou.

P. Vokáč navrhl, že by do budoucna mohly být pro VAR tématem k jednání nové formáty do Standardu, které navrhne DIA.

3. NOVÝ ARCHIVNÍ ZÁKON (P. VOKÁČ)

Předseda VAR sdělil, že zaslaný text je stále pracovní verzí pro věcný záměr zákona a vstupní materiál pro RIA (Hodnocení dopadů regulace), kdy je potřeba navrhnout varianty řešení a shrnout rizika.

Naposled například diskuze nad trvalým skartačním souhlasem (TSS) a trvalým skartačním výběrem (TSV); na poslední diskuzi se však vyvinula třetí varianta. TSS a zbytek bez využití skartačních znaků bude předán archivu a ten bude vyhodnocovat význam archiválie. Původce by neměl možnost rozhodnutí archivu rozporovat.

P. Cajthaml – zákon by měl vycházet z koncepce českého archivnictví; předkládaný text je moc podrobný. Chybí mu vize nového zákona. Navrhuje si vytyčit vize a dál o tom jednat.

Z. Stodůlka – mělo by opět zaznít, jaký je aktualizovaný časový harmonogram předkládání zákona; skupina, která vypracovala vize, pracuje na koncepci, to se však neprolíná s tvorbou věcného záměru zákona. **P. Vokáč** – v plánu je předložit věcný záměr zákona Vládě do konce června, ale bude se žádat o prodloužení. Do začátku června by měl být však záměr zákona k připomínkování.

D. Doležal – existuje doplněný tým, který sestavil vize českého archivnictví a nyní pracuje na koncepci.

L. Nachtmann – měli bychom si říci, co očekáváme od nového zákona.

P. Cajthaml – vidí vize ve správě dokumentů a modernizovat oblast zákona (pojem dokument); rozšířena oblast na informační systémy státní správy; nedokumentové IS. Síť archivů – tendence svěřit více pravomocí archivům (i nestátním). Nevidí náplň MV, je to neřešená otázka. V oblasti metodiky vidím v přenosu na NA – není zde vidět role řízení archivnictví ze strany MV. Bude potřeba dořešit dopad digitálních archiválií, kde předmětem ochrany je informace. Zmínil zahraniční archivy ohledně TSS a jasně definovaných skupin dokumentů, které se stanou archiválií. U neurčených původců není jasné, jak budou spravovat dokumenty.

P. Vokáč – zmínil diplomacii archivářů vůči soukromoprávním původcům a získávání dokumentů. U veřejnoprávních původců jde diplomacie stranou. TSV by se týkal veřejnoprávních původců a nahrazoval by výběr bez skartačního řízení.

O. Fejtová navrhuje, aby P. Vokáč zaslal seznam otázek, co chce řešit pro VAR.

Z. Stodůlka – u struktury archivní sítě by měly mít data do RIA nějakou kvalitu, a pak by šel problém uchopit a být diskutován. Dopad budou mít změny u veřejnoprávních a soukromoprávních původců; např. vyškrtnutí státních podniků. Pokud by to bylo podloženo nějakou analýzou, tak to bude více srozumitelné pro odbornou obec.

M. Ryantová – neměl by být zákon užší? Nemá být stručnější a zbytek být v dalších předpisech? **P. Vokáč** odpověděl, že zákon může být stručnější, než to nyní vypadá.

P. Vokáč – je třeba analyzovat, co lze vyhodit ze starého zákona. Líbí se mu varianta jednoho zákona (archivnictví + správa dokumentů); je to ovšem podružné.

L. Nachtmann – požaduje v určitých oblastech přesnější definice, aby zákon nenabízel více výkladů. Je potřeba myslet na to, že změny dopadnou i na dokumenty, které jsou vybrány za archiválie a jsou třeba státní (např. materiál ve Škodě auto do roku 1990 je státní).

P. Vokáč – navrhuje narovnání vztahů – záleží na postavení a druhu původce. Rozhodně neútočí na soukromé archivy.

Z. Martínek – v souvislosti se skartačním řízením nelze vždy předdefinovat jasné skupiny dokumentů kategorie A a S, např. u justice; nebere se celá agenda.

Vypracuje přehled tezí a dotazy pro VAR.

Z. Stodůlka – při výběru archiválií je potřeba mít vícero nástrojů, jaké používat. Např. vzorkování, apod. Jinak se přistoupí k instituci, když vím, že tam byl velký korupční skandál, k jiné, v které se nic moc neděje. Navrhuje, aby institutů bylo použití více, aby si archivy zvolily optimální způsob výběru archiválií. Uvedl, že momentálně vypadávají zdravotnická zařízení (krajská) z dohledu archivů; v zahraničí se však zjišťuje, že zdravotnická dokumentace má velký potenciál pro vědecké bádání.

P. Vokáč vidí u vypracování standardů problém, že by to byl právní předpis i pro jiné rezorty, apod.

Z. Martínek – Otázka rolí a agend; analýza původců – je to otázka metodická a měla by se řešit. Při výběru by se měla analyzovat role a agenda původce – jak přistupovat k celku a jeho registratuře.

Z. Stodůlka – nabádá při opatrnosti při prosazování Records in Contexts. Přípravuje soupis informačních systémů, odkud získávat informace. Není to popis agend, ale je to v menším měřítku.

P. Vokáč – po zákonech jsou roztroušeny skartační lhůty (různé rezorty) a bylo by dobré to sjednotit. Formou standardu.

Z. Stodůlka – používat pojem uchovávací lhůta nebo ukládací lhůta. V zahraničí se terminologie přizpůsobuje širším okruhům a širším aktérům. V zahraničí to dělají i archivy, ale mají cíl, aby se pravidla daly vnímat nově.

J. Úlovec – podle typu původců abstrahovat. Měli bychom začít užívat jiné pojmy než skartace, skartační, apod. Některé lhůty jsou stanoveny tvrdě, např. u různých původců.

Z. Stodůlka – spousta veřejných osobností a institucí a komunikuje prostřednictvím sociálních sítí; někteří kontrují, že se jedná o soukromé vyjádření, nikoliv institucionální. Dále uvedl příklad vytěžování sociálních sítí v USA, kdy mají politici odevzdávat export soc. sítí archivu.

Kvituje posílené role metodiků spisové služby ve svých institucích, ale současně zmiňuje externí metodiky, kteří se v textu objevují. Na americkém případě zmínil vysokého úředníka v rezortu, který má atest od národního archivu.

Čekal, že se objeví větší důraz na zpřístupnění archiválií (anonymizace, ochrana osobních údajů, etc.). Máme čekat větší posun a lepší úpravu?

P. Cajthaml – zmínil archiv webů při Národní knihovně ([Památník českého internetu | Webarchiv.cz](http://Památník_českého_internetu_|Webarchiv.cz)).

Shrnutí oblastí k řešení:

Výběr archiválií; zachování archivní sítě; narovnání práv při výběru archiválií pro všechny archivy; celý systém by měl podpořit automatizaci (TSS, TSV); standardizace formátů; zdravotnická dokumentace; zákon by měl podporovat dokument a archiválii (např. email – potenciální zdroj pro výběr archiválií). Řešení ukládání IS veřejné správy; Základní teze k výběru archiválií; sociální sítě, emailové účty.

4. ÚLOHA ARCHIVŮ VE VĚDECKÉ ČINNOSTI (DISKUZE)

Je otázkou, jak pracovaly archivy na vědecké činnosti v minulosti a jak pracují dnes – jaké jsou dneska parametry vědy? Těch pár archivů možná pár vědeckých výstupů produkuje.

O. Fejtová kvituje, že je to vůbec součást archivního zákona. Ze samosprávy ví, že mnohdy samospráva tuto oblast podporuje a třeba ji i sama vyvolá.

M. Ryantová vidí potenciál u archivů ve vydávání edic. Bojí se, aby to archivům nikdo nezakazoval. Zmínila některé ediční podniky z minulosti.

H. Pátková se připojuje k tomu, aby vědecká činnost archivů byla uvozena v zákoně. Ale neměla by být specifikována.

D. Doležal – navrhuje, abychom si stanovili cíl a detekovali problémy v této oblasti včetně podpory personálu. Problém vidí v zákoně o státní službě contra grantové projekty. Navrhuje, aby VAR detekovala problém a navrhla řešení.

VAR by měla detektovat problém a iniciovat řešení.

Z. Stodůlka navrhuje společné ediční projekty archivů, jako byly v minulosti.

L. Nachtmann v Německu existuje společnost, která řeší problémy s restaurováním, apod.; umíme si najímat někoho ze soukromého sektoru? Třeba najmout si archiváře?

5. KONCEPCE ČESKÉHO ARCHIVNICTVÍ (INFORMACE A DISKUZE KE STRATEGII)

Po přijetí vizí je tým rozšířen a jsou zpracovávány teze a koncepce. Momentálně se pracovní skupina zaměřuje na sběr data v archivech. Proběhne velká dotazníková akce. Spolupracuje se na tom se Sociologickým ústavem AV.

Na základě tohoto by se začaly vytvářet strategie a řešení. Na koncepci, přípravu, jsou dva roky, než vyprší současná koncepce. Součástí bude i Národní plán digitalizace.

6. VARIA

Zasedání bylo ukončeno ve 14.55 hod.

Další VAR proběhne 16. května 2024 na AS

Zapsal: Michal Severa, tajemník VAR

Zápis vyhotoven dne: 23. dubna 2024

USNESENÍ Z JEDNÁNÍ VĚDECKÉ ARCHIVNÍ RADY

16. dubna 2024

Návrh usnesení 5/24:

Předseda VAR P. Vokáč vypracuje přehled tezí a dotazy pro VAR k novému zákonu o správě dokumentů a archivnictví.

Výsledek hlasování: Pro: 12 Proti: 0 Zdržel se: 0

Usnesení 5/24 bylo schváleno.

Návrh usnesení 6/24:

VAR by měla detekovat problém ve vědecké oblasti archivů a připravit podklad k řešení. A VAR navrhuje, aby MV podporovala vědeckou činnost v archivech.

Výsledek hlasování: Pro: 12 Proti: 0 Zdržel se: 0

Usnesení 6/24 bylo schváleno.